

בית הלוֹל

לכבוד אלרי הלוֹל טומאייז

עיר"ק ירושלים תובב"א
שנה ב' - גלון א' (ה')

תשדי תשס"א

כלן יŁמָק לְגַלְמִי
מהגָּר סְפֵּר "עֲולָם יְלָמָק"
כַּי נֶרֶךְ

אם מותר לקרוא לאשה בשם

א) רأיתי בספר שו"ת רבבות אפרים חלק שני סיון ת"ב שהביא תשובה הרי"ם נר"ז שהאריך קצת בדיון שאלת שלום אשה ודיבור עמה וכו' ויישר כוחו. [ועיין מ"ש בס"ד בזה במליל דאבות פרק א' מ"ה, גבי אל תרבה שיתה]. אך לפום רהטה חמפני על הלכה חרשה שהעליה בפסקנותו אותן ר' שאין לקרוא לאשה נשואה בשם, וכן אשה לא תקרא לאיש נשוי בשם, כי הדבר גורם לחיכה ע"כ, וגם בגין תשובתו לא נגע בדבר זה, וא"כ מנין יצא האי פסקא דידינה אשר לא נמצא לו סmak בגמ' ובשם פוסק. וראי הלב אומר שמדובר הצעירות יש לימנע מזה, אבל אין אפשר לקבוע איסור שאין לו שושן. הגם דנקט רק לשון "אין" ולא נקט "אסור", מכל מקום משאר דבריו שם בפסקנה, מוכח שכוננותו גם כאן על איסור מן הדיון ממש. [ואחר זמן ראיתי במאמרם בענייני צניעות שיציל ע"י קהילת משכנות יעקב בני ברק, בכשלו העתשנ"ג, ברף ח' י"א כ"ח, שכתבו שני רבנים אשכנזים גם כן לאסור איש בזה בפשיטות. וגם הם לא הביאו שם מקור או סmak לדבר]. ובקידושין דף ע': אמרינן אין שואلين בשלום אשה כלל. וכתבו שם התוספות דהא דהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פז). איה שרה אשתק (בראשית י"ח, ט') ששאלין בשלום אשה ע"י בעלה, היינו דוקא בשאלת שלום. אבל לשולח לה בשלום, אפילו ע"י בעל אסוד ע"כ. ועל פי זה פסקו הטור והש"ע באבן העור סיון כ"א סעיף ר' דאפילו ע"י בעל אסוד לשולח לה דברי שלומים, אבל מותר לשאול לבעל איך שלומה. וכתבו שם הדורישה והכ"ח והט"ז בשם מהרשייל רעל פי זה נהגו באיגרות שלומים שלנו שפורטן בו האשה, ואעפ"כ נהגו להחמיר שלא להזכיר בשם ע"כ. ברם מסתברא ודוקא בכח"ג דשאלת שלום דהוי סוך חיכה, ולא בקריאה בעלים לאיזה צורך. וגם דוקא איש לאשה, אבל אשה לאיש לא שמענו. וגם כל זה אינו אלא מנהג (אצלם) כמבואר בהדריא בלשונו, ומוכרת הוא, כי לפי שורש העניין ברור דידינה שי, שהרי המלאכים הזכירו שם בהדריא איה "שרה" אשתק.

ב) והלא גם כן רأינו בקהילותינו מדורות הקורדים לנו שלא הקפידו בקריאת השם, הגם שמנוהגים בצדניות יותר ויותר מן ההלכה. ובדבר אחר היו מקפידים כן, והוא שהאיש אינו קורא לאשתו בשם, וכן היא אינה קוראתו בשם, אלא בምין הבראה כמו "קְנִיה" או "קְנִיה". [ויש מקומות שהוא קורא לה "יְאַבְנָת" כלומר בת והוא קוראה לו "יְאַבְנָת" דהינו בן. וכך נ麝ר הרבה אצלם אפילו עד זקנה ושיכחה]. וזה לא שייך לצניעות אלא דרך כבוד ומוראה, מעין מה שמצוין שפנוי מורה אביו ואמו ורבו אסור להזכיר בשם [ועיין שני חמץ מערצת כ"ח ריש כל ק"ד, ומ"ש בס"ד בשלחן עורך המקוצר הלכות כבוד אב ואמ סיון קס"ב סעיפים ד' ה']. והראיה שכן מצינו בהדריא להוד"ק (בראשית י"ז, ט"ז) שהאיש קורא לאשתו בשם ולא היא לו, כי אדוניה הוא, וכן אמרה שרה ואדוני ז肯 ולא אמרה ואבורה ז肯 ע"ש. וכן במעט לועז פרשת לך לך על פוסק

(שם י"ב, י"ג) אמרו נא אחומי את וגוי כתוב בשם בעל העקידה ששרה אמנה היה קוראה לאע"ה אדוני וכורע יער"ש. ובתנחות מאחוי שורה אות ב'. ובתו"ש יראה י"ח אותן קני"ח בשם מדרש. ווישב ט"ל אותן קי". אלא שמנาง אבותינו שגם האיש אינו קורא לאשתו בשם, וכן מפורש בשדי חמר מערכת כי סוף כלל ק"ר שמנาง הספרדים בעיר תוגרמה כמ"ש בליקוטי מהרייל, שאין קורין האיש את אשתו בשם, ולא האשה את בעלה בשם, ומסתפק אם כך היה המנג גם כימי חכמי התלמוד יער"ש. וע"ע בכתר שטоб ח"א דף קמ"ז ז"ה להרב, שהביא מנהג הספרדים בירושלים בזה. מיהו עכשו אין אנו נוהגים כן, לפי שבזמןינו אין זה נחصب דרך כבוד ואדרבה. ועיין שבת דף יב: שאשתו של רב אפי פנתה אליו בלשון "מר" לא עבד hei, ופירושו ארון בלשון ארמי. וכן בתוספתא שבתרגום הפטורת יירא, אמרה אשת עובדיה לבעלה בקשר, מריה מריה וכורע דהינו אדוני אדוני. וכן במדרש תנומה יצא כת"י, נדרס במבוא לתנומה החדש דף ס"ג, אמרה לו אשתו של בעה"ב לבעלה, "אדוני" מה נאכל הלילה וכו'. ועיין אדר"ז פרק א' אות ז', מתחילה לא הייתה חוה קוראה לאדם הראשון אלא "רבי". ושם אותו ח', משל לאדם שנשא גירות, אומר לה "בת"י אל תאכל פת בשעה שידיך טמאות וכורע ופירוש שם בספר בניין יהושע, בתי, כן דרך לאמר לאשתו וכו'. וכן בפסקתא, הובאה במדרש הגadol בחוקותי דף תשלי"ו, בתי, חמי אני עליך היאך המתנתת וכו'. מיהו מצינו שגם לאשה אחרת קראו כן, כגון שם באדר"ז פרק ב' אות ב' גבי אליה, בתי, מפני מה את בוכה וצועקת. ובגמרה שבת דף יג: בתי, בימי נירוחיך מהו אצלך. ועיין מדרש רבה נשוא פ"א אות ז', אם באה אשה אצלך לביה מיד לשאול לך על הדין או על השאלה, תהא רואה אותה כאילו יצא מיריכך, ופירוש במתנות כהונה דוד"ל כאילו היא בכך שאין צריך מהרהור עליה ע"כ, וכותב מהר"ץ פלאגי באבות הראש ח"א דף צ' ע"א דמשו"ה קרא בוועז לדות בתי [כמ"ש (רות ב', ח') ויאמר בוועז אל רוח הלא שמעת בתי (ג', י') ברוכה את ל"י בתי (שם י"א) ועתה בתי אל תיראי] וכן מצינו עוד בכמה מקומות יער"ש. ורכותה אשכחן,بني הי זהר במלאתך (עירובין דף יג). בני, אבוקה זו למה לך (מגילה דף כד:) שב בני, שב (יבמות דף טז. חולין דף נט: בכורות דף לח:) משמע דהינו שאוהבו ומחבבו כבנו, ולפי שלגביו נקיבה אין דרך צניעות לדבר בלשון חבה, לפיכך הוצרך מהר"ץ פלאגי לפרש באופין אחר. ועל פסוק בעטרה שערתא לו אמרו (שיר השירים ג', י"א) אמרו שם בשחש"ז, משל למלך שהיה לו בת יחירה, והיה קורא אותה בתי, אחומי,امي. וע"ע בית יהזקאל ח"ב דף מ"ג.

ונראה לכואורה הא דאין קורין בני זוג דל"ז בשמותיהם היינו רוקא כשותמים אחרים או כשים אחרים שיתacen ששותמים, אבל לא ביןם לבין עצםם. שמקרא מלא הוא (בראשית י"ז, ט"ז) שרי אשתק לא תקרא את שמה שרי כי שורה שמה. והרי מהם המקור לזה, אמרה "ואדוני זקן" רודע. אמנס להורד"ק יש חילוק ביניהם. ועיין שבת דף סז: הוא בשם והוא בשם, יש בו משום דרכי האמור. ופירוש רשי"ז הוא ואשתו מחליפין שמותיהן וזה בזה בלילה משום ניחוש ע"כ. ולשון מהר"ש בחמדת ימים פרשת קדרושים, שמחליפין בלילה, קורא לאשתו בשם, והוא קוראה לו בשם ע"כ. הרי דעתם קראו זה לזה בשמותיהם. אמנס הרגילות היא שלא לחלק ותמיד אין קוראים זה לזה בשם. וראיתי להגרי"ח (בעל בן איש חי) בספר ידי חיים דף קני"ה שכחוב כי אשה אינה יכולה לקרוא לבעל בשם, כי כבוד האשה לבעל דאוריתא, כרmonoח מדקיים"ל שנשואה

כשקוראים זא"ז, והוסיף העירה מרנפישיה בזה"ל, ומכל שכן כשנזכר לו לדבר עם נשים אחרות (ואפילו הן קרובותיו כגון גיסותיו וכיווץ), כל שאינה אמו או בתו או אחותו וכיוצא) שלא יקראנה בשמה, ולא ידבר עמה בלשון קרובה, וכਮובא בשם הרה"ק ר' פינחס מקארין (גם הוא תלמיד הבעש"ט. יב"ן] ذ"ע על מה שאומרים בוידוי [לפי נוסחתם. יב"ן], על חטא שחטאנו לפניו בועידת דנות, שהכוונה מלשון ידיעה הנקרה בלשון אשכנז קענטשאפט (היכרות וקורבה). וכן כשנזכר לו לדבר עם אחרים אודותיה, לא זיכרונה בשמה, אלא יאמר אשט פלוני וכיוצא. וכל זה מגדרי הצעירות והקרושה עכ"ל. [ובהא דברות דף כז: גבי ר' אלעזר בן עזריה שאמר איזיל ואמליך באנסי ביתי, אול ואמליך ברביתהו, דיק מהרצ"א מרינא בעקבות ספר מגיד תעלומה מכאן שאינו מן הרاوي להזכיר בפני רבו שמה של אשתו, על כן אמר אנשי ביתי יעוז. כן ורשות בזוכונותי בשם. וצל"ע שם, כי לפום רהטה אינו ראה, שדוקא בנושא זה שציריך הוא להתייעץ עמה אינו דרך כבוד שיזכרנה אלא בלשון סתום ולכך אמר אנשי ביתי ולא אמר בהודיא אשתי או ביתי, שוויז למהר"ז ונזה בפיוoso לאגדתא רפסחא (כפישת אמר להם וכו' הרי אני בן שבעים שנה) שגורס, איזיל אמליך "ברביתאי". אזל ואמר לאחתיה. ועיין ברכות דף נא: לישדר מר כסא דברכתא לילחאת. ובקידושין דף ע. נישדר מר שלמא לילחאת. וע"ע בהשומות בספר מנהג ישראל תורה סימן ר"מ]. מאידך ראיית כתוב אגב סיפור אחר מתלמידיו של הגה"ק בעל החפץ חיים עליון, שקרה למשרתת שלהם בשם "חיהילה". הרי שלא חש החפץ חיים לקרוא לה בשם, ולא עוד אלא בתוספת "לה" הנהוג אצל האשכנזים להוראת חיבת, כגון לשורה אומרים שרהלה, לישוף יוסלה, וכיוצא בזה. ויתכן שלא הייתה המשרתת נשואה, אך בלא"ה ספק אם אפשר לסמן על ספריהם כאלה. ד) ועכ"פ בזמנינו טוב להחמיר, כי יש המחשבים דבר זה לדורך פריצות אם איש קורא לאשה בשמה וכן בהיפך לא מפני ריבוי הצעירות אלא אודבה מפני שהנשים מצויות יותר בין האנשים כנראה עשו גדור בזה אא"כ הם קרובים. אף כי מן הrin אין שום איסור בדבר, וגם אין המנהג להחמיר בכך וולת אולי אצל האשכנזים.

והעיקר נראה כי הכל לפי העניין והזמן והמקום. לפיכך האידנא שבעה"ר אין מתקיים כלל כבודה ב痴 מלך פנימה, וניטשטשו התחרותין, ובפרט כשייש קשר קבוע בין אנשים לנשים וקרוב הדבר שהקריאה בשם ומה גם פעמי אחר פעט, הויאakash בנסיבות, אם כן נוטים הדברים דבכה"ג נחשב לאיסור, כדי ליזור לכל הפחות בזה גבול ומרוחק ביניהם, וכאשר יוכן גם מדברי כמה רבנים בזמנינו לפי נסיוונם, זהה תורף דבריהם, כפי שנעשה בספר בנות ישראל פרק א' סימן כ"א, יש פרצות גROLות בצעירות, כגון בחנויות במכולת בצרניות ובchanות יוקות, שהנשים מתחנגות כאילן הן חביבות של המוכר, כי הן פוניות אליו בשם הפרט, משה, כמה זה עולה. האם הוא אחיה. וכן המוכר לא יקרא להן בשמן הפרט. ויש לפעתים ה' ישמרנו, בין שכנים לשכנות, שקוראים בשם פרטיו זה זהה. נורא ואיום. ומה נפלאת הוראת אחד מגורי וצדקי דורינו וצ"ל, שכאשרasha פורצת אצל בעה"ב, לא יקרא לה בשם הפרט, אלא רק בשם משפחתה. ובאמת עייז ניצל מכל מכשול חייו. וכמוון שהוא הויין להיפך, שהוא לא תקרא לו בשם הפרט. וכן במקומות שעובדה שיש שם פקידים ופקידות (בריעוב שאנן מקום עבודה אחר) גם באופן שאין חשש ייחוד, עכ"פ יהרו שלא לקרוות זה לזה רם בשם משפחה. ובזה יגררו גדור למנוע קלות ראש בינויהם וכו' ע"כ: